
Amerikaanse kampementen

Een literatuurverkenning naar 'boot camp prisons'
in de Verenigde Staten

mr. E.M.Th. Beenackers

Ministerie van Justitie

W
wetenschappelijk

C
onderzoek- en

D
documentatie-

C
centrum

LITERATUURVERKENNINGEN

Amerikaanse kampementen

Een literatuurverkenning naar 'boot camp prisons'
in de Verenigde Staten

mr. E.M.Th. Beenackers

Ministerie van Justitie
Den Haag
1993

W
wetenschappelijk

O
onderzoek- en

D
documentatie-

C
centrum

In het kader van de voorbereiding van mogelijke kampementen voor jeugdige delinquenten, werd door de Directie Delinquentenzorg en Jeugdinstellingen de opdracht gegeven tot het vervaardigen van een overzicht van de literatuur met betrekking tot *boot camp prisons* in de Verenigde Staten.

Algemene typering

Correctional boot camps of *shock incarceration* programma's zijn inrichtingen met een militaire inslag (MacKenzie en Parent, 1992). Zij zijn bedoeld voor veelal jonge gedetineerden, als alternatief voor gevangenisstraf. Deze programma's zijn opgezet volgens het model van een militair opleidingskamp. Er zijn strikte gedragsregels; als iemand zich niet aan de regels houdt, wordt hij disciplinair gestraft. De straffen bestaan vaak uit fysieke inspanning (zich opdrukken, hardlopen en dergelijke). De programma's verschillen echter wat betreft de doelen, de grootte van het kamp, locaties, soorten delinquenten die meedoen, vrijlatingsmechanismen, en soorten reclasseringstoezicht na vrijlating. Er zijn ook grote verschillen in het aantal uren dat wordt gewijd aan lichamelijke oefening, werk, onderwijs, begeleiding en behandeling. Soms worden meer uren besteed aan arbeid, soms meer aan resocialiserende activiteiten. Zo is er in New York een intensief dagelijks behandelingsprogramma ten behoeve van drugverslaafden; tevens ligt in het programma een grote nadruk op onderwijs. Andere programma's, zoals een programma in Georgia (vooral in de begintijd), benadrukken harde arbeid, militaire driloefeningen, lichamelijke oefening, discipline, en laten weinig tijd voor behandeling, onderwijs en dergelijke (MacKenzie en Souryal, 1993). Overigens brengen de meeste delinquenten die een shockprogramma doorlopen, meer tijd door in resocialiserende activiteiten dan gedetineerden in traditionele gevangnissen zouden doen.

De eerste *shock incarceration* programma's begonnen in 1983 in Georgia en Oklahoma. In 1993 zijn er meer dan 41 programma's voor volwassenen, in 25 staten; in totaal hebben zij 6000 bedden (MacKenzie, 1993). In januari 1990 varieerde het aantal deelnemers van 42 in het programma in Tennessee tot meer dan 1600 in het programma van de staat New York. De meeste staten hebben tussen de 100 en 250 deelnemers.

De snelle groei van het aantal *shock incarceration* programma's heeft waarschijnlijk te maken met het conservatieve politieke klimaat van de jaren tachtig. Een andere reden is de publiciteit eromheen, met name via de televisie: de uitgezonden beelden van *boot camps* spreken direct tot de verbeelding van het publiek. Bovendien is er in de Verenigde Staten grote steun voor militarisme, en hebben *boot camps* sterke bindingen met het gevangeniswezen in de Verenigde Staten (MacKenzie en Parent, 1992).

De gedetineerden die geplaatst worden, zijn meestal jong volwassen first offenders (de beginleeftijd verschilt per staat: 16, 17, 18 jaar); zij verblijven 90 tot 180 dagen in zo'n kamp. Zij vormen geen veiligheidsrisico, en zijn veelal veroordeeld voor niet-gewelddelicten. De meeste

programma's zijn voor mannelijke delinquenten. In sommige staten is er een apart programma voor vrouwelijke delinquenten.

De selectie van gedetineerden voor de *boot camps* gebeurt in de verschillende staten niet door dezelfde instanties: het kunnen rechters zijn, het departement voor gevangeniswezen, beide, en de commissie voor voorwaardelijke invrijheidstelling. De regelingen voor het geval de delinquenten het programma niet afmaken, verschillen: zij moeten langere straffen in traditionele gevangenissen uitzitten, of zij moeten opnieuw voor de rechter komen.

De meeste *boot camps* zijn gehuisvest bij grotere *medium-* of *maximum-security* gevangenissen. De gedetineerden in het kamp hebben echter geen contact met gewone gedetineerden. New York was begin 1990 de enige staat die op zichzelf staande *boot camps* had. Het voordeel hiervan is economisch: *boot camps* hebben geen uitgebreide beveiliging nodig (MacKenzie en Souryal, 1993).

Een dag in een *boot camp* ziet er veelal als volgt uit: deelnemers staan op voor de dageraad, kleden zich snel en rustig aan, marcheren naar een oefenruimte, doen een uur of meer (grond)gymnastiek en lopen hard, en marcheren terug naar hun legerplaats. Daarna marcheren zij naar het ontbijt, waar zij op de plaats rust houden als de rij voor het eten niet beweegt, en militaire bewegingen uitvoeren als de rij beweegt. Gedetineerden moeten bij de tafels gaan staan, en blijven staan totdat zij het bevel krijgen te gaan zitten; zij eten zonder te praten. Na het ontbijt worden zij gedrild en houden zij zich bezig met ceremonies. Dan marcheren zij (of worden zij gebracht) naar een werkplek, waar zij zes tot acht uur werken. Het werk kost veel fysieke inspanning. Na de werkdag gaan zij terug naar hun verblijfplaats, waar meer oefeningen, drillen en ceremonies volgen. Na een snelle avondmaaltijd kunnen gedetineerden vier tot vijf uur doorbrengen in behandel- of onderwijsprogramma's, voordat het licht uitgaat (MacKenzie en Parent, 1992).

Een voorbeeld van een *shock incarceration* programma is het programma in Louisiana. Naar dit programma is uitvoerig onderzoek gedaan. Het belangrijkste doel is resocialisatie: tijdens de detentie wordt een behoorlijke tijd doorgebracht met behandeling en counseling. Het programma bestaat uit twee fasen: in de eerste fase worden de delinquenten gedetineerd in een *boot camp*. Als de gedetineerden het programma succesvol afsluiten, komen zij in de tweede fase, die bestaat uit intensief reclasseringstoezicht. Deze fase bestaat uit drie achtereenvolgende gedeelten,

waarin het toezicht steeds minder restrictief wordt. Om in aanmerking te komen voor het Louisiana-programma, moet het om een delinquent gaan die zijn eerste veroordeling als volwassene heeft gekregen, en tot minder dan zeven jaar gevangenisstraf is veroordeeld. Verder moeten de reclasering, de straftoemetende rechtbank en een aangewezen van het departement de delinquent aanbevelen voor het programma. Delinquenten worden veroordeeld tot een normale gevangenisstraf door de rechter en dan aanbevolen voor het programma. Deelname is vrijwillig, en de delinquenten kunnen het programma te allen tijde verlaten. Zij kunnen verwijderd worden als er te weinig verbetering is, of wegens wangedrag. Een gedetineerde moet als hij het programma om wat voor reden dan ook verlaat, de rest van de straf ondergaan in de gevangenis.

Doelen

Doelen van *shock incarceration* programma's kunnen geformuleerd worden op systeemniveau, en op individueel niveau. Uit onderzoek in zeven staten (MacKenzie, 1990) bleek dat door de betrokkenen zelf veranderingen voor het gevangenisstelsel als belangrijk doel werden gezien:

- verminderen van de gevangenis(over)bevolking;
- alternatief voor lange gevangenisstraf;
- kostenvermindering.

Er werden twee doelen op individueel niveau gegeven.

- Het ene doel is het verminderen van recidive. Hierbij kan men ook denken aan het feit dat een extreem geordende periode van gevangenschap een sterke prikkel kan geven om niet opnieuw in de gevangenis te komen. Sommige programma's zijn expres bij een traditionele gevangenis geplaatst om de gedetineerden te confronteren met de werkelijkheid daarvan (Osler, 1991).
- Het andere doel is het positief veranderen van de delinquenten. In het algemeen bedoelt men hiermee het vergroten van verantwoordelijkheidsgevoel, zelfcontrole, motivatie, verbeterde houdingen ten opzichte van autoriteit.

Osler (1991) noemt ook generale preventie als doel: de potentiële delinquent wordt afgeschrikt door het idee van hard werk, tuchtmaatregelen voor kleinere overtredingen, voortdurende oefeningen, vroeg opstaan en dergelijke. Dit zijn de aspecten die ook door de media naar voren gehaald worden. Voor politici lijkt dit de belangrijkste reden om de *boot camps* te steunen (Osler, 1991).

Resultaten

Er is inmiddels allerlei onderzoek gedaan naar de effectiviteit van *boot camps*, zowel wat betreft de doelen op individueel niveau (resocialisatie, verminderen van recidive, attitudes van gedetineerden), als doelen op systeemniveau (kostenvermindering, verminderen overbevolking in gewone gevangenissen). Er is een groot, nog lopend onderzoeksproject waarbij gegevens worden verzameld over *shock incarceration* programma's in zeven staten. De programma's zijn geselecteerd omdat zij verschillen, vooral wat betreft de nadruk die zij leggen op resocialisatie. Het zijn programma's in de volgende staten: Florida, Georgia, New York, Oklahoma, South Carolina, Texas en Louisiana (MacKenzie en Souryal, 1993). Het *shock incarceration* programma in Louisiana is in het kader van dit onderzoeksproject uitgebreid onderzocht door MacKenzie samen met anderen.

De onderzoeksresultaten worden hier beschreven volgens de volgende indeling:

1. afvallers;
2. attitudes van gedetineerden;
3. recidive/gedrag tijdens reclasseringstoezicht;
4. drugverslaafden, alcoholgebruikers.

Vervolgens komen aan de orde:

5. kosten;
6. vermindering gevangenisoverbevolking.

1. Afvallers

Uit de eerste resultaten van het vergelijkend onderzoek in zeven staten (MacKenzie, 1990), bleek dat het percentage afvallers in South Carolina en Georgia laag is: 5,3% en 2,6%. In Louisiana, New York en Florida maakt rond de 40% het programma niet af. In Florida is dit zelfs opgelopen tot 50% (MacKenzie en Souryal, 1993). Een laag afvalpercentage hangt samen met het feit dat de deelnemers in sommige staten niet vrijwillig uit kunnen vallen. Het feit dat de afvalpercentages in de staten waar men wel uit kan vallen hoog zijn, betekent waarschijnlijk dat de gedetineerden het programma als behoorlijk zwaar ervaren. Afvalpercentages schijnen ook samen te hangen met de verantwoordelijke instantie voor de plaatsing: in de staten waar de rechter het meest te zeggen heeft over plaatsing van delinquenten in het programma, zijn de afvalpercentages lager dan in de programma's waar het departement voor gevangeniswezen de plaatsingsbeslissing neemt (MacKenzie en Souryal, 1993).

Allen die het programma in Oklahoma beginnen, maken het volle programma af, gedeeltelijk omdat de deelnemers naar een *motivational squad* gestuurd worden als zij niet aan de verwachtingen voldoen (MacKenzie en Souryal, 1993).

2. Attitudes van gedetineerden

In zeven staten werden antisociale houdingen en attitudes van gedetineerden in een *shock incarceration* programma ten aanzien van het programma vergeleken met die van delinquenten in een traditionele gevangenis. Beide groepen kwamen zoveel mogelijk overeen in achtergrond (wat betreft individuele demografische kenmerken, crimineel verleden; de delinquenten in de gevangenis moesten ook voldoen aan de criteria voor plaatsing in een *boot camp*) (MacKenzie en Souryal, 1993).

Attitudes werden gemeten kort nadat de gedetineerden aankwamen, en opnieuw bijna aan het einde van het programma. Ofschoon er grote verschillen tussen de staten zijn in de aangeboden programma's en ook tussen gedetineerden waren de resultaten verrassend consistent. Tijdens het shockprogramma werden de gedetineerden positiever over het programma, terwijl gedetineerden in een gevangenis niet positiever werden over hun ervaring. Beide groepen werden in de loop der tijd minder antisociaal. De hypothese dat *shock incarceration* programma's een negatief effect hebben op attitudes van gedetineerden wordt niet gesteund door resultaten uit dit onderzoek.

Het is belangrijk te onthouden dat ondanks het feit dat geprobeerd is zoveel mogelijk gelijke delinquenten te onderzoeken, de gedetineerden in een shockprogramma verschillen van gewone gevangenen. Zij zijn veelal voor minder ernstige vergrijpen veroordeeld. In sommige staten zouden zij, als het *boot camp* er niet was geweest, eerder een voorwaardelijke veroordeling hebben gekregen, dan gevangenisstraf. Zij hebben waarschijnlijk minder uitgebreide criminele verledens, en zijn jonger. Ook de ervaringen van gedetineerden in de gevangenis hoeven niet kenmerkend te zijn voor de totale groep: zij hebben misschien kansen gehad, die anderen niet hadden (het gaan naar een halfweghuis, minimum beveiligde gevangenis).

De delinquenten met wie de onderzoekers spraken, waren positief, hoewel geen van allen dacht dat het kamp makkelijk was. Een reden voor dat positieve gevoel kan gelegen zijn in het zogenoemde Hawthornieffect: de deelnemers wisten dat zij onderzocht werden. Een andere mogelijkheid is dat de programma's, omdat zij nieuw waren, een toegewijde staf hadden die hard werkte om een positieve invloed te hebben op de deelnemers en dat de gedetineerden dit merkten. De staf wilde er een

succes van maken. Dit zou kunnen veranderen als de programma's geïnstitutionaliseerd zijn.

Delinquenten in Louisiana die geïnterviewd werden tegen het einde van hun shockprogramma, zagen als voordelen van dergelijke programma's dat lichamelijke oefening hen van drugs af kan helpen en hen fysiek fit kan maken. Een ander voordeel is, volgens de gedetineerden, dat zij hebben geleerd om 's morgens op te staan en de hele dag actief te zijn (MacKenzie en Shaw, 1990).

3. *Recidive/gedrag tijdens reclasseringstoezicht*

In het kader van het vergelijkend onderzoek in zeven staten is ook gekeken naar het recidivegedrag van delinquenten na vrijlating uit *shock incarceration* programma's, tijdens reclasseringstoezicht (MacKenzie en Parent, 1992). Studies zijn voltooid in Georgia, in Florida, in de staat New York (alle gepubliceerd in 1989), en in Louisiana (MacKenzie, 1991). De onderzoeken vergeleken de recidive van diegenen die een shockprogramma hadden afgemaakt met die van delinquenten die zoveel mogelijk op hen leken en die voorwaardelijk in vrijheid gesteld waren na het verblijf in een traditionele gevangenis; in Louisiana werd ook vergeleken met de recidive van delinquenten die een tijd van voorwaardelijke veroordeling begonnen.

Er werden geen verschillen gevonden in recidive tussen de groepen: noch in het aantal nieuwe arrestaties noch in het aantal nieuwe gevangenisstraffen. Er is geen bewijs dat *shock incarceration* recidive vermindert. In Louisiana (MacKenzie, 1991) bleek dat ongeveer 30% van de delinquenten teruggestuurd werd naar de gevangenis gedurende het eerste jaar van reclasseringstoezicht. De resultaten suggereren dat, hoewel delinquenten die het programma afmaken op een positieve manier kunnen veranderen, zulke veranderingen niet genoeg zijn om hen in staat te stellen de moeilijkheden te overwinnen die zij het hoofd moeten bieden als zij in hun thuisomgeving terugkomen (MacKenzie, 1991).

Een nadeel van het onderzoek in de zeven staten was dat de groepen in de studies niet 'at random' werden toegekend naar behandelingsomstandigheden. Er wordt gehoopt dat in de toekomst echte experimentele ontwerpen meer overtuigende resultaten zullen geven. Bovendien was de follow-up-periode te kort, en was de meetmethode van recidive wellicht niet gevoelig genoeg om verschillen tussen delinquenten te signaleren (MacKenzie en Parent, 1992).

Indien gekeken wordt naar positieve sociale activiteiten (het hebben van werk, onderwijs volgen en dergelijke) tijdens reclasseringstoezicht, dan

blijken voorwaardelijk invrijheidgestelden na een shockprogramma zich, in elk geval in het begin, beter aan te passen dan gewone voorwaardelijk invrijheidgestelden, voorwaardelijk veroordeelden en afvallers van het shockprogramma. Na verloop van tijd verminderde dit effect voor alle groepen (MacKenzie, Shaw en Souryal, 1992). Als daarbij de intensiteit van het toezicht in aanmerking genomen werd, verdwenen de verschillen ten aanzien van positieve activiteiten: het lijkt er op dat hoe intensiever het toezicht, hoe beter de delinquenten zich aanpassen. Als na zes maanden het toezicht minder intensief wordt, worden de prestaties ook minder.

MacKenzie, Shaw en Souryal (1992) deden ook onderzoek in Louisiana naar de kenmerken van delinquenten die zowel de detentiefase als de reclasseringstoezichtfase van een shockprogramma succesvol hadden doorlopen. Leeftijd en criminele geschiedenis bleken niet van belang van het al dan niet falen tijdens het detentiegedeelte van het shockprogramma. Gedetineerden met een hoger IQ en met het geloof dat zij hun eigen leven kunnen controleren, hadden meer kans dit gedeelte van het programma af te maken. Ook als zij langere straffen hadden uit te zitten, was de neiging om het programma af te maken groter.

Degenen die het detentiegedeelte van het programma hadden afgemaakt en succesvol waren tijdens het eerste jaar van reclasseringstoezicht, waren meestal ouder en hadden een minder ernstig crimineel verleden. Zij hadden werk gedurende de eerste maand van toezicht, en waren in meer positieve activiteiten betrokken; degenen die zich na het afmaken van het detentiegedeelte beter aanpasten aan reclasseringstoezicht hadden minder kans te falen, of gearresteerd te worden. Uit dit onderzoek blijkt niet dat *shock incarceration* recidive zal verminderen of een positieve aanpassing van de delinquenten bevordert. De problemen bij terugkeer in de maatschappij zijn niet opgelost door het *shock incarceration* programma.

Het oudste programma in Oklahoma was teleurstellend in de zin van zogenaamde terugkomaantallen. Een analyse van gelijksoortige veroordeelden tot *boot camp* en tot traditionele gevangenisstraf liet zien dat na 29 maanden bijna de helft van degenen die het *boot camp* hadden afgemaakt terug in de gevangenis was, in tegenstelling tot 28 percent van de traditioneel gestrafte controlegroep (Osler, 1991).

De resultaten van het onderzoek in zeven staten overziend, kwamen Mackenzie en Parent (1992) dus tot de conclusie dat shockprogramma's weinig succes hebben. Toch waren er aanvankelijk ook deelonderzoeken van dit onderzoeksproject waarin wel van enig succes sprake leek. Het onderzoek in New York met betrekking tot recidive (*One year Out*) was het meest bemoedigend omdat het een positief succescijfer liet zien, terwijl er relatief stringente testmethodes gebruikt werden. Het programma

is zwaar, zowel wat betreft werk als behandeling. In het onderzoek werden de eerste zes groepen een jaar na het afmaken van het programma geanalyseerd; tevens was er een controlegroep, die was vrijgelaten uit traditionele detentie in dezelfde periode. 28% van de controlegroep werd opnieuw gevangen gezet binnen een jaar, tegen 23% van degenen die het *boot camp* hadden afgemaakt. In het onderzoek werd ook gekeken naar resocialisatie in bredere zin. Op een brede *positive adjustment scale* die recidive meet en andere factoren zoals werk en het deelnemen aan werkprogramma's, scoren degenen die het programma voltooid hebben, 33% hoger dan degenen die gewoon gedetineerd waren (Osler, 1991).

Ook het programma in Florida leek veelbelovend: er werd na één jaar een follow-up-studie gedaan (gepubliceerd in 1989) naar een groep traditioneel gestraften en een groep gedetineerden die het *boot camp* hadden afgemaakt (met dezelfde leeftijd en algemene achtergrond). Na een jaar was 5,6% van degenen die het *boot camp* hadden afgemaakt, terug in de gevangenis tegen 7,75% van de controlegroep. Helaas waren de groepen dermate verschillend van grootte dat het moeilijk was op grond van die gegevens het programma een succes te noemen (Sechrest, 1989).

4. Drugverslaafden/alcoholgebruikers

Er is wel gesuggereerd dat *boot camp* programma's een resocialiserende omgeving voor drugverslaafden zouden kunnen vormen. Derhalve werd in Louisiana onderzoek verricht naar de invloed van een *shock incarceration* programma op delinquenten die gearresteerd en veroordeeld waren wegens drugdelicten en op drugverslaafden die voor behandeling in aanmerking kwamen (Shaw and MacKenzie, 1992). Het belangrijkste resultaat was dat *shock incarceration* als behandeling niet van invloed was op gedrag tijdens een jaar reclasseringstoezicht. Uit het onderzoek blijkt niet dat *boot camp* als zodanig een behandelingsmogelijkheid is.

Bedacht moet worden dat drugbehandeling in het Louisiana *shock incarceration* programma hetzelfde is als de behandeling die gegeven wordt aan drugverslaafden in gewone gevangenissen: er is dus geen extra nadruk op behandeling. Langere programma's of programma's die meer behandeling in het shockprogramma hebben opgenomen, zouden een positiever effect kunnen hebben (bij voorbeeld het New Yorkse programma).

Uit onderzoek naar de invloed van shockprogramma's op probleemdrinkers (gebaseerd op een strafrechtelijke geschiedenis van aan alcohol gerelateerde delicten en zelfgerapporteerd drinkgedrag) blijkt dat de delinquenten die *shock incarceration* afmaakten, het beter doen als zij voorwaardelijk vrijgelaten zijn dan delinquenten die uit een gewone gevangenis komen (Shaw and MacKenzie, 1991).

5. Kosten

Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar de kosten van *boot camps* (MacKenzie en Parent, 1992). Zij blijken even duur te zijn, of duurder dan gevangenisstraf. Zij zijn even duur als de nadruk ligt op militair regime en werk, en duurder als zij de nadruk leggen op behandelen en dergelijke. *Boot camps* zijn alleen goedkoper dan gevangenisstraf, als zij de periode van vrijheidsberoving korter maken. Als er veel mensen naar *boot camps* gestuurd worden, die anders voorwaardelijk veroordeeld zouden zijn (zelfs als zij dan onder intensief reclasseringstoezicht gesteld worden), zijn de totale kosten hoger.

6. Verminderen van gevangenis(over)bevolking

Het effect van *shock incarceration* programma's op de omvang van de gevangenisbevolking blijkt beperkt te zijn. Onderzocht is of door een korter verblijf in een trainingskamp een veel langere gevangenisstraf wordt voorkomen. In de eerste plaats blijkt dat er relatief weinig gedetineerden in aanmerking gebracht worden voor het programma. In Louisiana ging het om slechts 25 gedetineerden per maand die in het programma werden opgenomen. Hiervan mislukte nog eens meer dan de helft, zodat deze naar de gewone gevangenis gingen. Uitgerekend werd dat door het programma ongeveer 288 normale gevangenisplaatsen per jaar worden uitgespaard. Bovendien kan een *shock incarceration* programma slechts gebruikt worden om gevangenisoverbevolking te verminderen, wanneer gedetineerden hier alleen naar toe gestuurd worden als zij anders naar de gevangenis zouden gaan: het probleem van het *netwidening* effect (MacKenzie en Parent, 1991).

Voorbeelden van programma's

Een 'vriendelijk' programma

Een programma waar men het resocialiserende aspect wil benadrukken en men moeite heeft met het militaire aspect, is het *Federal Intensive Confinement Center's Program* (ICC) te Lewisburg, Pennsylvania. Het hoofddoel is het veranderen van het gedrag van delinquenten en het verminderen van recidive. Er was bezorgdheid in deze staat dat de confronterende en pesterige bejegening van gedetineerden die sommige *boot camps* karakteriseert, tegengesteld zou zijn aan de behandelingsfilosofie van het *Bureau of Prisons*, die erg gericht is op menselijkheid en het bevorderen van positief contact tussen personeel en gedetineerden. Derhalve werd besloten bepaalde straffen die in sommige *boot camps* toege-

past worden, niet te gebruiken. Er werd gekozen voor een 'vriendelijker' benadering in een *boot camp*-achtige omgeving. Op deze wijze is geprobeerd positieve elementen van de *boot camp* benadering te vermengen met traditionele onderdelen van de bejegening van gedetineerden door het *Bureau of Prisons*.

Het programma begon in november 1990. Naast fysieke training en intensieve arbeid, geeft het programma onderwijs en beroepstraining en sociale vaardigheidstraining. Tevens wordt er begeleiding bij drugmisbruik gegeven. Iedere trainingscyclus duurt 180 dagen. Als gedetineerden het programma succesvol afronden, kunnen zij de rest van hun straf, een langere tijd dan anders mogelijk zou zijn, doorbrengen in een *community-based* programma. Na het ICC-programma gaan de gedetineerden naar een *Community Corrections Center*. Hier krijgen zij een grotere vrijheid in twee stappen. In de eerste fase moeten zij reguliere arbeid in de samenleving verrichten, en wordt de rest van de tijd op het centrum doorgebracht (op speciale verloven na). In de tweede fase heeft een gedetineerde grotere toegang tot de samenleving: familie- en vriendenbezoek buiten, tot een bepaald tijdstip 's avonds. Weekendverlof is dan mogelijk.

De eerste deelnemers waren eind juli 1991 klaar, zodat het nog te vroeg is om te weten of er verschil in recidive is. Uit gesprekken met gedetineerden en personeel lijkt het erop dat het programma een goede start heeft gemaakt. Het *Bureau of Prisons* wil een ICC voor vrouwen opzetten (Klein-Saffran, 1991).

Een 'streng' programma

Het *intensive incarceration* programma in New Orleans, *About Face* van de *Orleans Parish Prison*, is een programma waar het militaire aspect nadrukkelijk aanwezig is. Ook dit programma heeft als doel resocialisatie en het bij de delinquenten ontwikkelen van een gevoel van doelgerichtheid, discipline en zelfcontrole, evenals een groter zelfvertrouwen (Caldas, 1990). Men probeert deze doelen te bereiken door lichamelijke oefening, onderwijsprogramma's en training van sociale vaardigheden; dit alles in het kader van strikte militaire discipline en controle. Grote nadruk wordt gelegd op 'gedragsverandering'. Het *Orleans Parish Prison* programma begon in januari 1986.

Er is een aantal redenen waarom dit programma zou kunnen werken: de deelnemers worden niet als deviant gelabeld. Zo worden zij niet gedetineerden genoemd maar *trainees*, waardoor getracht wordt hen een positief zelfbeeld te geven; zo dragen zij geen kleding met 'OPP' (*Orleans Parish Prison*), maar militaire en sportkleding zonder dergelijke labels. Het programma bestaat uit veel lichamelijke oefening, uitgaande van de

gedachte dat een goede gezondheid en een goed zelfbeeld met elkaar samenhangen. Een ander aspect is de nadruk op onderwijs. Een belangrijk kenmerk is de mogelijkheid tot leiderschap van *trainees*: zij geven bijvoorbeeld pasverworven kennis en vaardigheden door aan anderen. Dit geeft de *trainee* een bepaalde verantwoording waardoor zijn zelfbeeld verbetert. Na het voltooien van het programma, komen de delinquenten in een vrijlatingsprogramma waarin uitgebreid aandacht is voor werk/scholing. Zij krijgen een bewijs van goede deelname aan het programma, en worden aanbevolen als verantwoordelijke individuen aan toekomstige werkgevers.

Meningen en kritiek

De meningen over de *boot camps* zijn verdeeld. Er zijn voorstanders en mensen die stevige kritiek hebben. Juist het militaire aspect lokt zowel kritiek als instemming uit. Zo vragen Morash en Rucker (1990) zich af of militaire opleidingskampen als zodanig wel een goed model vormen om te gebruiken in het gevangeniswezen: kan een methode die ontworpen is om mensen voor te bereiden op de oorlog, en als instrument om wettig geweld te gebruiken, gebruikt worden tot het afschrikken of resocialiseren van delinquenten? Zij bezien de doelen van militaire basistraining, zoals die bijvoorbeeld, in 1972, zijn geformuleerd door Walmsley: acceptatie van hiërarchie, eerbiedpatronen, grote nadruk op kleding, houding en verzorging; nadruk op broederschap, vechtmentaliteit gekenmerkt door agressief enthousiasme, verering van geschiedenis en tradities. Zij stellen vast dat een aantal van deze doelen zeker niet gedeeld zal worden door beleidsmakers die de *boot camps* bevorderen. Geen van de doelen is zinvol als middel tot resocialisatie of afschrikking, en de nadruk op kritiekloze gehoorzaamheid aan autoriteit en op agressie is niet consistent met prosociaal gedrag. Tevens is er een contradictie tussen militaire discipline en resocialisatie.

Morash en Rucker wijzen op een rapport van Thornton, Curran en anderen: *Tougher regimes in detention centres: report of an evaluation by the young offender psychology unit* (London, HMSO, 1984). Dit is een evaluatie van een hard detentieregime in Groot-Brittannië die suggereert dat er geen toename in recidive is, maar ook geen vermindering. De Britse detentiecentra maakten gebruik van de militaire benadering (discipline, drillen, parades), maar een belangrijk punt voor het personeel was behulpzaam te willen zijn voor de jeugdige gedetineerden (beschrijving door Morash en Rucker, 1990).

Uit een aantal onderzoeken naar de 'gewone' militaire basistraining bleek dat de soldaten geen hogere scores op ego-sterkte kregen, en dat er ook geen ander bewijs van goede psychologische effecten was die zouden voortkomen uit de basis training. Agressie, impulsiviteit en energiekenmerken werden iets prominenter. De militaire sfeer kan de grondslag vormen voor straffen die buiten proporties zijn. Dit soort misbruik is gesignaleerd door Bellew in 1988 (Morash en Rucker, 1990). Ook andere auteurs hebben bedenkingen tegen het soort straffen dat gebruikt wordt in de *boot camps* (Osler, 1991, Sechrest, 1989). Caldas (1990) is een voorstander van het militaire model: hij meent dat als er een goede uitvoering is, de principes die ten grondslag liggen aan *boot camps* effectief zijn. Het beste voorbeeld is volgens hem het militaire opleidingskamp, vooral het *United States Marine Corps*: het zelfvertrouwen dat daar ontwikkeld wordt, is legendarisch en heeft zichzelf telkens weer bewezen op slagvelden overal ter wereld.

Als een groot nadeel van *boot camps* ziet Osler (1991) het abrupte einde: het doel van een *boot camp* in de militaire context is namelijk het afbreken van een man of vrouw om hem/haar dan opnieuw op te bouwen in de fysieke conditie, geestesgesteldheid en onderworpenheid van een soldaat. De bestaande *boot camps* lijken alleen het eerste deel te doen. Ze 'breken iemand af' en zenden de delinquent dan naar huis naar een omgeving die juist het tegenovergestelde is van het *boot camp*: ongeordend en vaak zonder dwingende richtlijnen voor positief gedrag. Het einde van het *boot camp* betekent voor de delinquent ook vaak het einde van allerlei behandelingsvormen. Er moeten overbruggingen komen om hetgeen in het kamp begonnen is (het 'afbreken') een vervolg te geven in een 'opbouwen'.

Wellicht is hetgeen Osler bedoelde gerealiseerd in de staat New York: daar is een speciaal programma voor degenen die vrijgelaten zijn. Dit nazorgprogramma wil de kansen verhogen van de delinquenten. Aan diegenen die het shockprogramma hebben afgemaakt wordt werk gegeven, drugbehandeling, begeleiding. Zij worden ook in de gelegenheid gesteld andere afmakers van het shockprogramma te ontmoeten, om zo ervaringen uit te wisselen over de overgang van *shock incarceration* naar de gemeenschap (MacKenzie en Parent, 1992).

Morash en Rucker (1990) geven ook kritiek op het harde werken in *boot camps*, dat zowel straffend als resocialiserend zou zijn: het is hard fysiek werk, dat op zich geen vervolg heeft in de huidige banenmarkt. Uit de onderzoeksliteratuur naar werkprogramma's blijkt in het algemeen niet dat zij een vermindering in recidive bewerkstelligen, met uitzondering van werkprogramma's die echt een baan opleveren. Uit onderzoek

blijkt ook dat lagere recidive te maken had met arbeidsprogramma's die praktische vaardigheden verhogen, intermenselijke vaardigheden ontwikkelen en dergelijke. Door de evaluerende literatuur naar werkprogramma's in het algemeen wordt het idee tegengesproken dat hard, vaak zinloos werk (zoals in *boot camps*) een positief effect heeft. Lichamelijke oefening kan een positief effect hebben op zelfwaardering, als de omgeving aanmoedigend is. Er is geen criminologisch onderzoek dat het idee ondersteunt dat agressief en onvoorspelbaar gedrag door leidende figuren zoals dat volgens de auteurs in het militaire *boot camp* model oude stijl vertoond wordt, prosociaal gedrag bevordert. Het omgekeerde is beweerd door de meeste leergedragsspecialisten.

In *boot camps* wordt het conventionele mannelijke gedrag versterkt. De ironie van het benadrukken van een agressief model van mannelijkheid in een gevangenisomgeving is dat deze kenmerken juist criminaliteit zouden kunnen verklaren. Nog ironischer wordt het dan vrouwelijke delinquenten in een *boot camp* onder te brengen.

De auteurs concluderen dat zelfs als het militaire *boot camp* model vermengd wordt met traditionele resocialisatiebenaderingen, er negatieve uitkomsten kunnen zijn.

Het tolereren of zelfs de aanmoediging van seksuele beschimpingen door gedetineerden in de traditionele gevangenis aan het adres van de gedetineerden in een *boot camp* wordt controversieel genoemd. Volgens een rapport van het *National Institute of Justice* is dit gebruik wijdverspreid (Osler, 1991).

Ondanks zijn kritiek vindt Osler dat *shock incarceration* programma's een plaats verdienen tussen andere straffen. Het voordeel van deze programma's ziet hij in het feit dat straffen van een zelfde zwaarte als traditionele gevangenisstraf in een kortere periode opgelegd kunnen worden. Het is opmerkelijk dat het publiek kortere straffen accepteert, als deze straffen als bijzonder hard worden gezien. Hij ziet de waarde van de *shock incarceration* programma's in de combinatie van straf en resocialisatie: het strafgedeelte wordt ten uitvoer gelegd in het *boot camp*. Het 'therapeutische', resocialiserende gedeelte wordt begonnen in het *boot camp* en wordt, als overbrugging, voortgezet in de tijd daarna.

Mackenzie en Parent (1992) zetten allerlei voordelen en nadelen tegen elkaar af. Zij spreken zich niet uit voor of tegen de *boot camps*. Zij denken dat als de programma's zich zouden richten op therapie zonder de *boot camp* atmosfeer, het grootste verschil de houding van het publiek en de beleidsmakers zou zijn. Als deze bereid zouden zijn een langere gevangenisstraf in de gevangenis te ruilen voor een programma als dit omdat het hard werk en strikte discipline inhoudt, zou het misschien mogelijk

zijn de straffende elementen te combineren met andere onderdelen die positieve veranderingen teweegbrengen bij delinquenten.

Er is weinig onderzoek dat suggereert dat lichamelijke training, drillen en de *boot camp* atmosfeer op zichzelf een grote invloed hebben op het gedrag van delinquenten. Radicale veranderingen in leefstijl tijdens de *boot camp* periode kunnen het effect hebben dat delinquenten wakker geschud worden op een moment dat zij erg ontvankelijk zouden kunnen zijn voor invloeden van buiten. Dit is een uitstekende tijd voor hen hun levens te evalueren en hun denkwijze en gedrag te veranderen.

Literatuuropgave

Caldas, S.J.

Intensive incarceration programs offer hope of rehabilitation to a fortunate few: Orleans Parish prison does an 'About Face'
International journal of offender therapy and comparative criminology, jrg. 34, nr. 1, april 1990, pp. 67-76

Klein-Saffran, J.

Shock incarceration, Bureau of prisons style
Research forum, jrg. 1, nr. 3, juli 1991, pp. 1-9

MacKenzie, D.L.

Boot Camp Prisons: components, evaluations, and empirical issues
Federal probation, jrg. 54, nr. 3, september 1990, pp. 44-52

MacKenzie, D.L.

The parole performance of offenders released from shock incarceration (boot camp prisons): a survival time analysis
Journal of quantitative criminology, jrg. 7, nr. 3, september 1991, pp. 213-236

MacKenzie, D.L., D.G. Parent

Shock incarceration and prison crowding in Louisiana
Journal of criminal justice, jrg. 19, nr. 3, 1991, pp. 225-237

MacKenzie, D.L., D.G. Parent

Boot camp prisons for young offenders. In: J.M. Byrne, A.J. Lurigio e.a. (red.), Smart sentencing; the emergence of intermediate sanctions
Newbury Park, Sage, 1992, pp. 103-119

MacKenzie, D.L., J.W. Shaw

Inmate adjustment and change during shock incarceration: the impact of correctional boot camp programs
Justice quarterly, jrg. 7, nr. 1, 1990, pp. 1-35

MacKenzie, D.L., C. Souryal

Inmate attitude change during incarceration: a comparison of boot camp and traditional prison. Z. pl. en uitg., ca. 1993
An earlier version of this paper was presented at the Annual Meeting of ASC, New Orleans, Louisiana, november 1992

- MacKenzie, D.L., J.W. Shaw, C. Souryal
Characteristics associated with successful adjustment to supervision; a comparison of parolees, probationers, shock participants, and shock dropouts
Criminal justice and behavior, jrg. 19, nr. 4, december 1992, pp. 437-454
- Morash, M., L. Rucker
A critical look at the idea of boot camp as correctional reform
Crime and delinquency, jrg. 36, nr. 2, april 1990, pp. 204-222
- Osler, Mark W.
Shock incarceration: hard realities and real possibilities
Federal probation, jrg. 55 nr. 1, maart 1991, pp. 34-42
- Sechrest, D.L.
Prison 'boot camps' do not measure up
Federal probation, jrg. 53, nr. 3, september 1989, pp. 15-20
- Shaw, J.W., D.L. MacKenzie
Shock incarceration and its impact on the lives of problem drinkers
American journal of criminal justice, jrg. 16, nr. 1, 1991, pp. 63-96
- Shaw, J.W., D.L. MacKenzie
The one-year community supervision performance of drug offenders and Louisiana
DOC-identified substance abusers graduating from shock incarceration
Journal of criminal justice, jrg. 20, nr. 6, 1992, pp. 501-516